

Küçük Amellere Verilen Büyük Sevaplar

Açıklamalı Seçme Sahih Hadisler

Muhammed Hayr Ramazan Yusuf

Hicri 1440

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	3
İKİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ	10
İBADETLER	12
MESCİTLER/CAMİLER.....	31
ZİKİR VE DUA.....	37
SADAKALAR VE NAFAKALAR.....	64
MUAMELAT VE AHLAK.....	79
KAYNAKLAR	91

Önsöz

Hamd alemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Salat ve selam Peygamberimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, ailesinin ve bütün ashabının üzerine olsun.

Bu kitabın başlığı Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözünden esinlenilmiştir:

«Bu kimse küçük bir amel işledi ve (karşılık olarak) büyük bir sevap kazandı.»

Ensar'dan bir adam Rasûlullah'ın yanına gelerek, hak olan kelime-i şهادeti söyledikten sonra öne atıldı ve öldürülene kadar savaştı. İmam Müslim bu hadisi; "Şehit Kimsenin Cennet'e Girmesi" babında rivayet etmiştir.

Bu eser, sahih hadislerden seçilerek üzerinde açıklama ve kısa yorumlar yapılan bir derlemedir. Hadis şerhi kitaplarından nakiller yaparak bu açıklamaları yazdım. Bu kitabımızda, yapılan az amellere karşılık olarak verilen büyük sevapları ele aldık. Günahlar ve işlenen hatalara kefaret olan amellere değinmedik. Zira bu konuyu ele alan pek çok eser kaleme alınmıştır.

Okuyucu, kitabı okurken birçok hadislerde haber

verilen sevabın büyüklüğüne şaşıracaktır. Bu büyük sevaplar, kişinin yaptığı ya da söylediği az amel veya zikir karşılığında kendisine verilecektir.

Zira, Yüce Allah'ın rahmeti çok geniştir. O, kulların ölçülerinin dışında veren, rahmet ve kerem sahibidir. O - Subhanehu ve Teâlâ- bizleri Cennet'e teşvik eden ve ona götürecektir en kısa yolu gösterendir.

İmam Ahmed'in Müsnedi'nde rivayet ettiği sahih bir hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim İhlas Suresi'ni on kez okursa, Yüce Allah o kimse için Cennet'te bir köşk inşa eder.»

Bunun üzerine Ömer b. Hattâb:

"Öyleyse ben bunu okuyacağım ya Rasûlallah!" dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem:

«Allah Teâlâ (nın hayrı) daha çok ve daha güzeldir.»

Tirmizî'nin Ubâde b. Sâbit -radiyallahu anh-'dan merfû olarak rivayet ettiği hasen sahih olan bir başka hadiste;

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Yerüzü üzerinde (yaşayan) bir Müslüman, Allah'tan bir şey dilerse, günah olan bir şeyi istemediği veya akrabası ile alâkasını kesmeyi arzu etmediği müddetçe, Allah Teâlâ onun murâdını mutlaka yerine getirir veya ona vereceği şey kadar kötülüğü kendisinden uzaklaştırır.»

Sahâbe-i Kirâm'dan bir kimse: "O takdirde biz (Allah'tan) çok şey isteriz!" deyince, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«Allah'ın lütfu sizin istediğiniz şeylerden daha geniştir.»

Ancak; "Yüce Allah'ın ürünü/Cennet'i çok pahalıdır." Bunu asla unutma! Bunu elde etmen için çok hayır hasenat işlemen gerekir.

Şüphesiz Allah -Azze ve Celle- bu hasenata kat kat karşılık verecektir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu nasıl elde edip kazanacağını sana beyan etmiştir.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bir sahabesi bir ilim meclisinden geçerken, bu mecliste Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kendilerine hem yapılması çok kolay, hem de sevabı çok büyük olan bir hadis zikretmiştir. Bunun üzerine sahabe şöyle demiştir:

"Bu ne kadar güzel!"

Ömer el-Faruk -radiyallahu anh- sahabenin bu söylediğini işitmiş, meclisin başında olmadığını bildiği için, ona Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in kolay bir amele verilen büyük sevap hakkında zikrettiği hadisi nakletmiştir.

Abdullah b. Ömer -radiyallahu anhuma- da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den çok hadis rivayet etmişti. Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'in Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den az amele karşılık büyük sevabın olduğu hadisi rivayet ettiği kendisine aktarılınca; İbn Ömer buna çok şaşırılmış ve kendisini şu sözleri söylemekten alıkoynamamıştır:

"Ebû Hureyre bize çok sorumluluk yükledi."

Yani Ebû Hureyre'nin çokça rivayet etmesinden dolayı bir hadisi başka bir hadisle karıştırmamasından

korkmuştur.

Ardından annemiz Âişe -radiyallahu anha-'ya birini göndererek sormasını istemiştir. O da Ebû Hureyre'nin söylediklerini tasdik etmiştir.

İbn Ömer bu söylediklerinden geri döndü. Bu büyük hayırdan kaçırdıklarına pişman oldu!

Şüphesiz ki Yüce Allah'ın kullarına olan rahmeti geniştir. Kullarına Cennet'in yolunu ve bu yolda gerekli olan azığı beyan etmiştir:

Bir taraftan kararlılık ve sabır, diğer taraftan az amel ve kolaylık.

Hatta Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kişinin oturduğu yerden mücahitlerin makamına ulaşabileceğini beyan etmiştir. Ya halis bir niyetle ya da buna denk salih amellerle...

-Ey Müslüman kardeşim!- Bu seçilmiş hadisler ışığında Cennet'e giden en kısa yolu öğreneceksin. Bu kısa yol şehadettir.

Bununla müşerref olanlara müjdeler olsun!

Doğruluk ile temenni eden ve şehadet ehlinden

olmak için Yüce Allah'a dua eden kimseye müjdelere olsun. Onlardan olmak için Allah Teâlâ'ya dua ediyorum.

Aynı zamanda kıyamet günü kulun mizanında en ağır olan şeyin "Güzel Ahlâk" olduğunu öğreneceksin. Zira bu kitabın son bölümlerinde bu türden hadislere yer verilmiştir. Takva ile birlikte insanları en çok Cennet'e sokacak husus budur.

Bu önsözün sonunda söz ve amellerin yalnızca Yüce Allah'a has kılınmasına ve bu ikisinin dine uygun olmasına vurgu yapmayı yerinde buluyorum. Bu ikisi (ihlas ve dine uygunluk) amellerin kabulünün iki şartıdır.

Nerede olursan ol ve hangi değerlendirmeyi yapıyorsan yap, her zaman bu ölçü seninle birlikte olsun.

Rabbine huşû ve itaat ile yönel. Yediğini, içtiğini ve giydiğini, nereden kazandığına bak ki; bu sayede Rabbinin duana icabet etmesindeki etkisini anlarsın.

Zikir, şükür ve ibadet nimetini sana devamlı kılması ve bunu eda etmede sana yardımcı olması için Yüce Allah'a dua et. Çünkü senin bunlara yönelmen, Yüce

Allah'ın sana lütfu ve muvaffak kılmasıdır. Birçok insan bu amellerin sevabını bilmektedir. Ancak onlar bu amelleri işlemekten mahrum edilmişlerdir. Hâlbuki bu amellerin işlenmesi çok kolaydır!

Beni ve seni bu şehadet ile rızıklandırması için Yüce Allah'a dua ediyorum. Şüphesiz ki şehadet Cennet'e ulaştırın en kısa yoldur.

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

Muhammed Hayr Yusuf

İkinci Baskının Önsözü

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salat ve selam, şerefli Peygamber Efendimizin, ailesinin ve bütün ashabının üzerine olsun.

Birçok mecliste kardeşlerime kim bu kitabı okursa, ondan istifade edeceğini ve kısa bir sürede milyonlarca hasenatı elde edeceğini zikrettim. Eğer Yüce Allah, o kimseyi buna muvaffak kılsa ve o kimse Yüce Allah'ın lütfuna, keremine ve rahmetine layık bir kimse ise bunu elde eder. Kim de buna layık değilse bu hayırdan uzaklaştırılır. Ona rağbet edip yönelmediği, ondan gafil olduğu için ya da dünyaaya, ehline ve malına heves ettiği için bundan uzaklaştırılır.

Birçok kimse amellerin, faziletli davranışların ve iyiliklerin sevap ve ecrini bilmektedirler. Ancak bu kimseler; bu hususlara gereken önemi vermemekte, oyun ve eğlenceyi, mal ve mülkü bunlara üstün tutmaktadırlar. Onlar, salih amellere muvaffak kılınmazlar. Bu halde olmaktan Yüce Allah'a sığınırız.

Bu baskı, bu değerli kitabın üçüncü baskısıdır. Bu eserde sahih ve hasen hadisler ile şerhlerini bir araya toplayarak zikrettim. Bu baskıda, kitabın başlığına

uygun on altı hadis ilave ettim. Yüce Allah dilediği kimseleri bu hadislere yönlendirip, bunlar ile ya da bir kısmı ile amel etmeye muvaffak kılsın. Şüphesiz O, her şeyi işiten ve hakkıyla bilendir.

Muhammed Hayr Yusuf

Şaban Hicri 1433

İbadetler

Ukbe b. Âmir şöyle dedi:

Develerin bakımı bize verilmişti.⁽¹⁾ Benim sıram geldi ve akşam onları rahatlatmak için merağa götürdüm. ⁽²⁾ Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve selem-'i ayakta insanlara şöyle derken yanına vardım:

«Bir Müslüman güzelce abdest alır, sonra kalkar kalbiyle ve yüzüyle tam olarak yönelerek iki rekât namaz kılarsa, Cennet ona vacip olur.»

Bu söz üzerine; "Bu ne kadar güzel!" dedim

Önümdeki kimse bana: "Önceki daha güzeldi." dedi.

Bir de baktım ki bu kişi Ömer b. Hattâb'tı. "Senin şimdi geldiğini gördüm." dedi. (Sen gelmeden önce Rasûlullah) şöyle dedi:

«Sizden biriniz güzelce abdest alır, onu tastamam yapar, ⁽³⁾sonra Allah'tan başka hak ilah olmadığına şehadet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Ve yine

---

¹ Bunlar sadaka olarak alınmış develerdir. Onlar develerin bakımını nöbetleşerek yapıyorlardı.

² Onları merağa götürdüm. Burası gece develerin barındıkları yerdir.

⁽³⁾Abdest suyunu yıkanması farz olan uzuvlara ulaştırır ya da sünnet olan şekli ile tam bir şekilde tamamlar.

şehadet ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve Rasûlüdür derse; o kimseye Cennet'in sekiz kapısı açılır. O da dilediği kapıdan girer.» (1)

İmam Nevevî, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu sözünün manası hakkında şöyle demiştir: "Kalbiyle ve yüzüyle tam olarak yönelerek iki rekât namaz kılarlsa" Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu iki lafızla huşû ve itaat çeşitlerini bir araya toplamıştır. Çünkü itaat azalarda, huşû kalptedir. Alimlerden bir kısmının dediği gibi.

"Bu ne kadar güzel!" Yani bu söz ya da fayda ya da müjde veyahut da ibadet kastedilmiştir. Güzelliği birçok yöndendir. Bu, herkesin zorlanmadan yapabileceği basit ve kolay bir şeydir. Aynı zamanda sevabı büyüktür. En doğrusunu Allah bilir. (2)

Devamla şöyle demiştir: Bu hadise ilave olarak Tirmizi'nin getirdiği rivayetin buna eklenmesi uygun olur.

«Allah'ım! Beni, tevbe eden ve günahlarından temizlenen kullarından eyle.»

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Taharet Bölümü. Abdest Aldıktan Sonra Müstehap Olan Zikir Babı 1/144.

(2) Sahih Müslim Nevevî Şerhi 3/121.

Nesaî'nin; "Amelu'l-ÿevm ve'l-leyle" kitabında merfû olarak rivayet ettiği buna eklenmesi müstehaptır:

«Allah'ım! Sana hamd ederek, seni tüm noksan sıfatlardan tenzih ederim. Senden başka hak ilah olmadığına şehadet ederim. Senden bağışlanma diler ve sana tevbe ederim.» (1)

*****

Âişe -radiyallahu anha-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buçurmuştur:

«Sabah namazının iki rekât sünneti, dünya ve dünyadaki her şeyden daha hayırlıdır.» (2)

Bu iki rekâttan kasıt iki rekâtlık sünnettir. Bu böyle ise farz olan namazın (ecri) nasıl olur?

Âişe -radiyallahu anha-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- fecrin doğuşu esnasında kılınan iki rekâtın önemi hakkında şöyle

---

(1) Adı geçen eser.

(2) Müslim, Yolcuların Namazı ve Bu Namazın Kısaltılması Babı, Sabah Namazının İki Rekât Sünnetini Kılmanın, Hafif Tutmanın, Bu İki Rekâtı Devamlı Kılmanın Müstehap Oluşu Ve Bu İki Rekâta Okunması Müstehap Olanların Beyan Edilmesi Babı'nda 2/160, Tirmizî ise Namaz Babları, Sabah Namazının İki Rekât Sünnetinin Fazileti Hakkında Gelenler Babı'nda "416" 2/275 rivayet etmiş ve hadis hasen sahih demiştir.

buğurmuştur:

«Sabah namazının iki rekât sünneti bana bütün dünyadan daha sevimlidir.»

Âişe -radiyallahu anha- şunu zikretmiştir: Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- sabah namazının iki rekât sünnetine diğer nâfile namazlardan daha fazla önem verirdi. (1)

Bu, sabah namazının iki rekât sünnetinin faziletinin ne kadar büyük olduğuna delalet eder.

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buğurmuştur:

«Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşı pazarda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha fazladır. Sizden birisi abdestini güzelce alıp, sonra sadece namaz kılmak maksadıyla mescide gidersen, mescide girene kadar attığı her adım sebebiyle Yüce Allah onun derecesini bir derece yükseltir, bir hatasını da siler. Namazını kıldıktan sonra abdestini bozmadan,

---

(1) Müslim, bu iki rivayeti az önce adı geçen kaynaktan rivayet etmiştir.

(etrafındakilere) eziyet etmeden namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, melekler ona: "Allah'ım! Ona mağfiret et! Ona merhamet et!" diyerek dua etmeye devam ederler. O kimse namazı beklediği sürece namazdaymış gibidir.» (1) (2)

Mescide girdikten sonra namazdaymış gibidir, ibaresinin manası; sevap bakımından namaz kılan kimsenin hükmündedir. Namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, yani oradan çıkmasını engelleyen şeyin onun namazı bekliyor olmasıdır.

*****

Abdurrahman b. Ebî Amra'dan rivayet edildiğine göre; Osman b. Affân akşam namazından sonra mescide girdi, tek başına oturdu, ben de gidip yanına oturdum. Bana şöyle dedi: Ey kardeşimin oğlu! Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle buşururken işitmiştim:

---

(1) Hadisin son kısmı Müslim'de: «...Orada eziyet etmediği, abdestini bozmadığı müddetçe..»

(2) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Lafız Buhârî'ye aittir. Buhârî: Namaz Kitabı, Çarşının Mescidinde Namaz Babı 1:/122. Müslim: Namaz Kitabı, Cemaatle Kılınan Namazın Ve Namazı Beklemenin Fazileti Babı 2/128.

«Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gecenin yarısını namazla geçirmiş gibidir. Sabah namazını cemaatle kılan kimse ise bütün gece namaz kılmış gibidir.» (1).

Evş b. Evş'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah - sallallahu alehî ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim cuma günü gusül alır ve başını yıkarsa, cuma namazı için camiye erkenden gider, imama yakın olur, hutbeği susup dinlerse; bu yolda yürürken attığı her bir adıma karşılık gündüzü oruçlu, gecesi ibadetle geçirilen bir yıllık amelin sevabı verilmiş olur.» (2)

Hadiste geçen "İğtesele" ibaresi, bütün bedenini yıkarsa demektir.

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Namaz Kitabı, Yatsı ve Sabah Namazının Cemaatle Kılınmasının Fazileti Babı 2/125.

(2) Tirmizî rivayet etmiş ve hasen hadis demiştir. Namaz Kitabı, Cuma Günü Gusül Abdesti Almanın Fazileti Hakkında Gelenler Babı Hadis No: 496, 2/367. İbn Huzeyme Sahihinde rivayet etmiştir. Cuma Kitabı, Gusül Alarak Cuma Namazına Erken Gitmenin Ve İmama Yakın Olup Hutbeği Susarak Dinlemenin Fazileti Babı Hadis No: 1767, 3/132. Lafız Tirmizî'ye aittir. Münzirî, Et-Tergîb ve't-Terhîb'de 1/247 şöyle demiştir: Ahmed, Ebû Dâvud ve Tirmizî rivayet etmiştir. Hadis hasendir. Nesâî, İbn Mâce, İbn Huzeyme ve İbn Hibbân Sahihlerinde rivayet etmiş ve Hâkim sahih olduğunu söylemiştir. Taberânî el-Evsat'da İbn Abbâs'dan hadisi rivayet etmiştir.

"Hadiste geçen "Ĝassele" aynı zamanda şeddeli olmadan "Ĝasele" olarak da rivayet edilmiştir. Başını yıkarsa demektir. Burada başın tek başına zikredilmesi, o dönemde insanlar başlarına yağ vb. şeyler sürüyorlardı. Önce başlarını yıkıyor sonra da gusül abdesti alıyorlardı.

Hadiste geçen; "Bekkera" ve "İbtekera" ibaresinin bir arada zikredilmesi hakkında pekiştirmek için kullanıldığı söylenmiştir.

"Bekkera" ibaresinin manası hakkında; ilk vakitte gelmek için erken davranması, "İbtekera" ibaresi hakkında ise; hutbenin başına yetişmesi denilmiştir

*****

Ma'dân b. Talha el-Ya'merî şöyle dedi: Rasûlullah'ın azatlı kölesi Sevbân ile karşılaştım. Ona şöyle dedim: Bana, yaptığımda Yüce Allah'ın beni kendisi ile Cennet'e koyacağı bir ameli haber ver. Ya da Yüce Allah'a en sevimli olan bir ameli haber ver dedim. Sustu, sonra bir kez daha sordum, yine sustu. Sonra kendisine üçüncü kez sorduğumda: Rasûlullah - sallallahu aleyhi ve sellem- bu soruya karşılık bana

şöyle cevap verdi, dedi: «Çok secde etmeye bak! Zira, senin Allah için yaptığın her secde karşılığında Allah seni bir derece yükseltir ve bir hatanı siler.»

Ma'dân dedi ki: Sonra Ebû Derdâ ile karşılaştım. Ona da aynı soruyu sordum. Sevbân'ın bana dediğinin aynısını söyledi. (1)

Ebû Zer -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu alehi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Her birinizin her bir eklemi için günde bir sadaka vermesi gerekir. İşte bu sebeple her tespih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlîl (lâ ilâhe illallah demek) bir sadaka, her tekbîr bir sadaka, iyiliği tavsiye etmek sadaka, kötülükten sakındırmak sadakadır. Kuşluk vakti kılınan iki rekat namaz bunların yerini tutar.» (2)

Hadiste geçen, "Sulâmâ" ibaresi; aslında parmakların kemiği ve elin geri kalan kısmıdır. Sonra vücuttaki bütün kemikler için kullanılmıştır.

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Namaz Kitabı, Secde Etmenin Ve Secde Etmeye Teşvik Etmenin Fazileti Babı. 2/51

(2) Müslim rivayet etmiştir. Yolcunun Namazı Ve Kısaltılması Kitabı, Kuşluk Namazının Müstehap Olması Babı Hadis No: (720)

Hadisi kuşluk namazı için burada naklettim. Zira İmam Nevevî kuşluk namazı hakkında şöyle demiştir: Bu hadis kuşluk namazının faziletinin büyüklüğüne ve makamının önemine delalet etmektedir. İki rekât olarak kılınması sahihtir. En kâmil olanı sekiz rekât kılınmasıdır.(1)

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim bir cenazede, cenaze namazı kılınıncaya kadar bulunursa, bir kîrat, gömülünceye kadar kalırsa iki kîrat sevap alır.»

"İki kîrat ne kadardır?" diye sordular. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«İki büyük dağ kadar!» cevabını verdi. (2)

Müslim'in bir rivayetinde:

«Kim, cenaze namazını kılar da ardından gitmezse,

---

(1) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 5/230, 233.

(2) Buhârî rivayet etmiştir. Cenaze Kitabı, Defin İşlemi Tamamlanana Kadar Kim Beklerse Babı 2/90.

ona bir kîrat (ağırlığınca ecir) vardır. Eğer (cenâze namazından sonra) defin işlemi sona erene kadar başında durursa, ona iki kîrat (ağırlığında ecir) vardır.»

"İki kîrat ne kadardır?" diye sordular. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«En küçüğü Uhud Dağı kadardır.»

Müslim'deki başka bir rivayette İbn Ömer'e; Ebû Hureyre: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle derken işittim:

«Kim cenazeye tabi olursa ona iki kîrat ecir vardır.» denildiğinde; bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: "Ebû Hureyre bize çok sorumluluk yükledi." (1)

Sonra Âişe -radiyallahu anha-'ya birini göndererek sormasını istedi. O da Ebû Hureyre'nin söylediklerini tasdik etti.

---

(1) İbn Ömer -radiyallahu anha- Ebû Hureyre'nin rivayetlerinin çok olmasından dolayı hadisleri birbirine karıştırmaktan korkmuştur. Yoksa duymadığı rivayeti Rasûlullah'a nispet ettiğini kastetmemiştir. Çünkü İbn Ömer ve Ebû Hureyre bunu yapmaktan beri kimselerdir. Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 7/15.

İbn Ömer: "Andolsun birçok kıratlar kaçırdık!" dedi.(1)

İbn Ömer -radiyallahu anhuma-'nın sözünden anlaşılan, sahabeler haber kendilerine ulaştığında onu yapmayı arzulayan ve kaçırdıklarına karşı pişman olan kimselerdir. (O dönemde) Ecrin büyük olduğunu bilmeseler dahi. (2)

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«İnsanın her ameline kat kat sevap verilir. Bir iyilik, on mislinden yedi yüz misline kadar katlanır. Allah Teâlâ, "Ama oruç başka. O benim içindir, mükâfatını da ben veririm. Oruçlu, şehvetini ve yemesini benim için bırakır." buyurmuştur. Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, iftar ettiği zamanki sevinci; diğeri Rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağız kokusu Allah katında

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Cenaze Kitabı, Cenaze Namazını Kılmanın Ve Cenazeyi Takip Etmenin Fazileti Babı 3/51.

(2) Adı Geçen Kaynak 7/15.

misk kokusundan daha güzeldir.» (1)

Allah Teâlâ'nın, "Mükâfatını da ben veririm" sözü; orucun faziletinin büyüklüğünün ve sevabının çok olduğunu beyan etmek içindir. Çünkü Kerim olan Yüce Allah mükâfatını üstleneceğini haber verdiyse, mükâfatın kadrinin büyüklüğü ve verilecek olan şeyin bolluğu kaçınılmaz olur. (2)

Hadiste geçen "el-Hulûf" ibaresi; Oruç esnasında midenin boş olmasından dolayı ağız kokusunun değişmesi demektir.

*****

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Her aydan üç gün oruç, ramazandan ramazana tutulan oruç, bu bütün senenin tamamını oruçlu geçirmektir. Arefe günü tutulan orucun Allah katında geçmiş bir yılın ve gelecek bir yılın günahlarına kefaret olmasını ümit ediyorum. Aşure günü tutulan oruç Allah katında geçmiş bir yılın günahlarına kefaret olmasını

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Oruç Kitabı, Orucun Fazileti Babı 3/157.

(2) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 8/29.

Ümit ediyorum.» (1)

İmam Nevevî arefe günü tutulan oruç hakkında: "O gün oruç tutan kimsenin iki senelik günahlarına kefaret olur." demiştir. Dediler ki; bununla küçük günahlar kastedilmiştir. Eğer küçük günahları yoksa büyük günahların hafifletilmesi ümit edilir, eğer büyük günahlar yok ise; derecesi yükseltilir. (2)

*****

Ebû Eyyûb el-Ensârî -radıyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim ramazan orucunu tutar ve ona şewalden de altı gün daha eklerse, bütün seneyi oruç tutmuş gibi olur.» (3)

Her hasene on misli ile karşılık bulunduğu için bütün sene oruç tutulmuş gibidir. Ramazan ayı on ay, şewalde tutulan altı gün de iki ay mesabesinde dir.

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Oruç Kitabı, Her Ayağdan Üç Gün Oruç Tutmanın Müstehap Olması Babı 3/167.

(2) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 8/51.

(3) Müslim rivayet etmiştir. Oruç Kitabı, Şewal ayında Altı Gün Oruç Tutmanın Müstehap Oluşu Babı 3/169.

*****

Ebû Saîd el-Hudrî -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle buyururken işittim demiştir:

«Allah rızası için bir gün oruç tutanı, Allah Cehennem'den yetmiş sene uzaklaştırır.» (1)

Burada tutulan oruçtan kasıt, gaza ve cihat günleri tutulan oruçtur.

İbnu'l Cevzî şöyle demiştir: "Allah yolunda" ibaresi genel olarak zikredildiğinde buradan kasıt cihattır.

İbn Dakîk el-İyûd şöyle demiştir: Bu lafız örfte en çok cihat için kullanılmıştır. Allah yolunda ibaresinden kasıt, Allah'a yapılan her türlü itaat ihtimali de söz konusudur. Ancak birincisi daha doğrudur. (2)

İmam Nevevî -rahimehullah- şöyle demiştir: Bu hadiste Allah yolunda oruç tutmanın fazileti beyan edilmiştir. Tuttuğunda zarar görülmeyen, başkasının

---

(1) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Lafız Buhârî'ye aittir. Sahih-i Buhârî, Cihad Kitabı, Allah Yolunda Orucun Fazileti Babı 3/213; Sahih-i Müslim, Oruç Kitabı, Zarar Görmeden ve Hakka Girmeden Oruç Tutmaya Güç Yetirenin Allah Yolunda Oruç Tutmasının Fazileti Babı 3/159.

(2) Fethul Bârî 6/48.

hakkına girilmeyen, savaşmaya ve savaş ile başka bir göreve mani olmamaya hamledilir.

Hadiste geçen "Ba'ade" lafzının manası; ateşten uzak olmak ve kurtulmaktır. (1)

Hadiste geçen "el-Harîf" lafzının manası senedir.

*****

Ze'ud b. Hâlid el-Cühenî -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim bir oruçluyu iftar ettirirse, oruçlu kadar sevap kazanır. Oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez.»(2)

Âridatu'l Ahvezi'de şöyle denilmiştir: Şüphesiz Yüce Allah, kullarına olan lütfundan dolayı onları imtihan ettiği emir ve yasaklar için onlara mükâfat vermiştir. Yoksa hak ettiklerinden dolayı değildir. Sonra lütfundan onlara kat kat ziyade etmiştir. Sonra bu hususta başkasına yardımcı olana onun sevabının aynısını

---

(1) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhî 8/33.

(2) Tirmizî rivayet etmiştir. Bu hadis, hasen sahihtir demiştir. Oruç Kitabı, Oruçluya İftar Ettirmenin Fazileti Babi, Hadis No: 807, 3/162.

lütfetmiştir.

«Oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez.»

Bu söz aynı şu söz gibidir: «Kim bir gaziyi donatırsa, o kimse de gaza etmiş gibidir.» (1)

Hadiste geçen "Taftîr" lafzı, iftar vakti oruçlu olan kimseye yemek yedirmektir. Aynı zamanda manasının zahiri az bir şeyi de içerir. (2)

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Umre, ikinci bir umreye kadar olan günahlara kefarettir. Mebrûr haccın karşılığı ise ancak Cennet'tir.»(3)

Sahih olan en meşhur görüşe göre mebrûr, hiçbir günahın bulaşmadığı demektir. Bir kelimesinden alınmıştır, itaat manasına gelir.

---

(1) Âridatu'l-Ahvezî Sahih-i Tirmizî Şerhi 4/21 .

(2) Meârif Sünen, Sünen Tirmizî Benûrî Şerhi 5/ 557.

(3) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Buhârî, Umre Kitabı, Umrenin Farz Olması ve Fazileti Babı 2/198, Müslim, Hac Kitabı, Hac, Umre ve Arefe Gününün Fazileti Babı 4/107.

Makbul olan manasına geldiği de söylenmiştir. Kabul edilmesinin alametlerinden bir tanesi de, içinde bulunduğu durumdan daha hayırlı bir yaşama sürmesi ve günahlara geri dönmemesidir.

İçinde riya barındırmayan manasına geldiği de söylenmiştir.

Akabinde günah işlenmeyen manasına geldiği de söylenmiştir. Daha önce söylenenler bu son iki manayı içermektedir.

«Karşılığı ancak Cennet'tir.» ibaresinin manası, mükâfat olarak bunu yapan kimsenin sadece bazı günahlarına kefaret olmaz, Bilâkis kesinlikle Cennet'e girecektir. En doğrusunu Allah bilir. (1)

*****

Atâ, İbn Abbas'ı bize şöyle rivayet ederken işittim demiştir: Rasûlullah -sallallahu alehi ve sellem-; Ensar'dan bir kadına şöyle demiş, İbn Abbas o kadının ismini zikretmişti, ama ben onun ismini unuttum:

«Seni, bizimle hac yapmaktan alıkoyan nedir?»

---

(1) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 9/118.

Kadın:

"Sulamada kullandığımız iki devemiz var. Kocam, onlardan birisiyle oğlunu alarak hacca gitti.Bize de sulamada kullanacağımız bir deve bıraktı."

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Ramazan ayı geldiği zaman umre yap. Çünkü bu ayda yapılan umrenin sevabı hacca denk gelir.» diye buyurmuştur. (1)

Müslim'deki rivayette: «Haccetmiş ya da benimle haccetmiş olursun.»

Hadiste geçen "en-Nâdih" lafzı; üzerinde su taşınan deve demektir.

...Yani baba ve oğul, hacca bir deveye binerek gitmiştir.

Ramazanda yapılan umre sevap bakımından hacca denktir. Ancak farz olan haccın yerine geçmez. Müslim'deki başka bir rivayette:

---

(1) Muttefekun aleyh. Buhârî, Umre Kitabı, Ramazanda Umre Babı 2/200. Müslim, Hac Kitabı, Ramazanda Umre Yapmanın Fazileti Babı 4/61. Lafız Müslim'e aittir.

«Benimle haccetmiş olursun.» ifadesi sevap bakımından aynı seviyededir anlamına gelir. Bu ifadede teşvik etmek için mübalağa yapılmıştır.

İbnu'l-Ësîr'in "Ësedu'l-Gâbe" adlı eserinde, Ensar'dan olan bu kadına Ummu Sinân denildiği geçmektedir. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu sözü Veda Haccı'ndan dönüp o kadınla karşılaştığında söylemiştir.

Ëbû Musa -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kul hastalandığında veya yolculuğa çıktığında, sağlamken veya yolcu değilken yaptığı salih amelin mükâfatın aynısı kendisine yazılır.» (1)

Hafız İbn Hacer şöyle demiştir: Bu, itaat ederken bir mani çıkan, eğer bir mani çıkmasaıdı bu ibadete devam edecek olan kimse hakkında geçerlidir. (2)

*****

---

(1) Buhârî rivayet etmiştir. Cihat Kitabı, Yolcuıa Mukimken Yaptığı Amellerin Aynısı Yazılır Babı, Hadis No: 2996.

(2) Fethul Bârî 6/242.

Mescitler/Camiler

Ubeydullah el-Hâvlanî, Rasûlullah'ın mescidini inşa ederken insanların Osman b. Affân -radiyallahu anh- hakkında ileri geri konuşmaya başladıklarında ; (1)

Osman b. Affân -radiyallahu anh-'ı şöyle derken işitmiştir: "Hakkımda çok ileri gittiniz. Şüphesiz ben Peygamber efendimizin şöyle dediğini işittim:

«Her kim bir mescid/cami yaptırsa; (Ravilerden Bukeyr (2) kendisinden önceki raviyi kast ederek zannımca Allah rızasını gözeterek kaydını da zikretmişti, demiştir.) Allah Teâlâ da onun için Cennet'te onun bir benzerini inşa eder.» (3)

Hadiste geçen; **«Allah Teâlâ da onun için Cennet'te onun bir benzerini inşa eder.»** ifadesi ile; büyüklük ve ebatlarına benzer olması anlaşılacağı gibi pek çok yönden daha üstün olacağı anlamına da gelir. İsim

---

(1) Osman -radiyallahu anh-'in, rivayet ettiği bu hadiste -Rasûlullah'ın mescidi büyütme için ek bina yapmıştır- manası ihtiyaç anında mescide ilave bina yapmanın baştan mescit yapmak gibi olduğuna işaret eder.

(2) Bukeyr bu hadisi, Ubeydullah el-Havlânî'den duyan Âsım b. Ömer b. Katâde'den rivayet etmiştir.

(3) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Buhârî, Namaz Kitabı, Kim Mescit İnşa Ederse Babı 1/116, Müslim Zühd Kitabı, Mescitlerin Yapılmasının Fazileti Babı 8/222.

bakımından her ikisine de ev denilmiştir. Cennet'te verilecek olan ev daha büyük ve daha değerli olsa bile böyle ifade edilmiştir. (1)

*****

Ebû Umâme -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim bir hayrı öğrenmek veya öğretmek için camiye gelirse, Allah ona tam bir hac sevabı verir.» (2)

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim mescide gidip gelirse; Allah, o kimsenin her gidip geldiğinde Cennet'teki konağını hazırlar.» (3)

---

(1) Sahih-i Müslim Nevevî Şerhi 18/113.

(2) Taberânî Mu'cemu'l-Kebîr'de rivayet etmiştir. Hadis No: (7473) 8/111. Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid de 1/128: Bütün ravileri sika kimselerdir. Hafız Ziyâeddin el-Makdisî, Faddâilu'l-Â'mâl Sayfa 99. Bu hadisin isnadı Sahih-i Müslim'in şartına göre, demıştır. İrâkî, İhya'nın hadis tahricinde 4/461: İsnadı çeyyiddir, demıştır.

(3) Muttefekun Aleyh. Lafız Buhârî'ye aittir. Sahih-i Buhârî, Ezân Babı, Mescide Gidip Gelen Kimsenin Fazileti Babı Hadis No: 662. Sahih-i Müslim, Mescidler ve Namaz Kılınan Yerler Kitabı, Mescide Gidildiğinde Günahların Silinmesi Babı

Hadiste geçen "En-Nuzulu" lafzı, konaklamak için hazırlanan mekân demektir.

Hadisin zahiri camiye genel olarak gelen kimse içindir. Ancak buradan kasıt, özel olarak ibadet için gelen kimse içindir. Bunun başında da namaz gelir. (1)

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu alehi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram dışında, diğer mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır.» (2)

Burada kılınan namaz sevap bakımından kast edilmiştir. Burada kılınan namazın sevabı diğer mescidlerde kılınan namazdan bin sevap daha fazladır.

*****

Hadis No: 669.).

(1) Fethul Bârî 2/148.

(2) Müslim rivayet etmiştir. Hac Kitabı, Mekke ve Medine'deki İki Mescidde Kılınan Namazın Fazileti Babı 4/124, Tirmizî Menakıb Kitabı, Medine'nin Fazileti Babı Hadis No: (3916), 5/719 rivayet etmiş ve şöyle demiştir: Bu hadis hasen sahihtir. Lafız Müslim'e aittir.

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Cuma günü olunca, melekler mescidin kapısında oturur ve sıra ile ilk gelenleri kaydederler. İmam minbere çıkıp oturunca, yazdıkları sayfaları dürer ve hutbeyi dinlerler. Sevap olarak önce gelene bir deve kurban etmiş gibi, ondan sonra gelene bir inek kurban etmiş gibi, ondan sonra gelene bir koç kurban etmiş gibi, ondan sonra gelene bir tavuk sadaka vermiş gibi, ondan sonra gelene de bir yumurta sadaka vermiş gibi sevap yazarlar.» (1)

*****

Hadiste geçen; "el-Muheccir" lafzı, erken gelen, "el-Bedene" lafzı ise deve manasına gelmektedir.

Et-Tîbî şöyle demiştir: Hediye etme lafzı cumanın tazim edilmesi manasını içerir. Cuma namazına erken gelen hedy kurbanı götüren gibidir.

Sayfaların dürülmesi; cumağa erken gelen

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Cuma Kitabı, Cuma Günü Camiye Erken Gelmenin Fazileti
Babı Hadis No: 850

kimselerin yaptığı erken gelmek ile ilgili hususların yazıldığı sayfalardır. Hutbenin dinlenmesi, namazın idrak edilmesi, zikir, dua, huşû vb. diğer hususları içermez. Zaten bunları iki hafaza melekleri kesin olarak yazmaktadır.

Hadiste cumaya erken gelmenin fazileti beyan edilmiştir.

Muhahhak ki insanların faziletteki dereceleri amellerine göredir.

Dinde az olarak verilen sadaka hakir görülmemiştir.(1)

*****

Useyd b. Zuheyr el-Ensârî -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur.:

«Kuba mescidinde kılınan bir namaz, umre gibidir.»

Sehl b. Hunejf -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

---

(1) Fethul Bârî 2/367.

«Her kim evinde temizlenir, sonra Kuba Mescidi'ne gelirse ve orda namaz kılsa umre sevabı alır.» (1)

Abdullah b. Dînâr, Abdullah b. Ömer'den şöyle işittiğini haber vermiştir: Rasûlullah, Kuba'ya binekle ve yürüyerek gelirdi. Bir başka rivayette: Kuba'ya her cumartesi gelirdi ve şöyle söylendi: Kuba'ya her cumartesi gelirdi. (2)

---

(1) Bu iki hadisi İbn Mâce Namazın İkame Edilmesi Bablarında rivayet etmiştir. Kuba Mescidinde Namaz Kılma Babı Hadis Noları: (1409), (1410), 1/258. Bu iki hadisi Sahih-i İbn Mâce'de sahihlemiştir. Hadis No: 1159, 1160.

(2) Bu iki hadisi Müslim Sahihinde rivayet etmiştir. Hac Kitabı, Kuba Mescidinin, Orayı Ziyaret Etmenin ve Namaz Kılmanın Fazileti Babı 4/127.

Zikir ve Dua

İbn Abbas'ın Cüveyriye'den rivayet ettiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, sabah namazını kıldıktan sonra erkenden Cüveyriye'nin yanından ayrılmıştı. Cüveyriye, mescidindeydi. (1) Sonra Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- duha vaktinde geri dönmüş; Cüveyriye ise aynı yerinde oturuyordu. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Sen hâlâ bıraktığım hâl üzere misin?» dedi. Cüveyriye: Evet, diye cevap verdi. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Ben senden sonra üç kere, dört kelime söyledim ki, bugün sabahın beri senin söylediklerinle tartılsa, onlardan daha ağır gelirdi: Yarattıklarının sayısınca, kendisinin razı olacağı kadar, arşının ağırlığı ve kelimelerinin çokluğunca hamd ederek Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim.»

Başka bir rivayette:

«Yarattıklarının sayısınca Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim, kendisinin razı olacağı kadar Allah'ı tüm

---

(1) Yani namaz kıldığı yerdeydi.

noksanlıklardan tenzih ederim, arşının ağırlığına Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim, kelimelerinin çokluğuca Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim.»(1)

*****

Abdullah b. Amr -radiyallahu anhuma-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«İki özellik vardır ki, kim bunlara devam eder ve Müslümanca hayatını devam ettirerek ölürse, Cennet'e girer. Dikkat edin! Bu iki şey çok kolaydır. Fakat bunları yapan çok azdır. Her namazın arkasından on sefer Subhanallah, on sefer Elhamdulillah, on sefer Allahu Ekber demek.»

Rasûlullah, bu on sayısını eliyle sayardı. İşte bunlar (günde beş vakit namazda söylendiği takdirde) yüz elli eder. (Allah iyiliklere bire on verdiği için) terazide bin beş yüz eder.

(İkinci özellik): Yatağına uzanacağı vakit Yüce

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Zikir, Dua, Tevbe, İstiğfâr Kitabı, Sabahın İlk Vakti ve Uyumken Yapılan Tesbîh Babı 8/83.

Allah'ı yüz kere tespîh "Subhanallah", Tekbir "Allahu Ekber" ve Tahmid "Elhamdulillah" dersin. Bu dilde yüz, fakat terazide bin eder.

«Hanginiz bir gün ve gecede iki bin beş yüz günah işler?»

Bunun üzerine ashab: "Bu ikisini nasıl devamlı söyleyemez?" dediler.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz -sallallahu alehi ve sellem-:

«Sizden birisi namaz kılarken Şeytan ona gelir ve namazdan çıkıncaya kadar şunu hatırla, bunu hatırla der ve o uzaklaştırır. Bu yüzden tespîh çekmeyi belki yapamaz. Yine yatacağında Şeytan gelir, uyuuncaya kadar (ona bazı şeyleri hatırlatmaya devam eder de, o kişi de bunları söylemeden) uyu kalır.» (1)

Hadiste geçen "Halletani" lafzı, "Hasletani/iki özellik" manasına gelmektedir.

---

(1) Tirmizî rivayet etmiştir. Bu hadis hakkında hasen sahih hadis demiştir. Dua Kitabı, Hadis No: (3410) 5/478. Basılmış Matbuat'ta: "Yenfetilu" lafzı yerine "Yentekilu" geçmektedir.).

«Bu ikisini nasıl söyleyemez?»: Bu ikisini nasıl devamlı söyleyemez?

Hadiste geçen; "üşîr" lafzı, Yüce Allah'ın kolay kıldığı kimselere bu ikisini yapmak çok kolay anlamına gelmektedir.

Hadiste geçen "Dubure kulli salatın" lafzı, farz namazların akabinde demektir.

"Bunlar beş yüzdür" lafzının manası, bir gün ve gecede kılınan farz namazların akabinde yapılan bu zikirlerin toplamıdır.

Hadiste geçen "Bi'l-lisân" lafzının manası, bu sayının dil ile söylenmesini içermektedir.

"Mizanda bin beş yüzdür" lafzı; her iyiliğin Kur'an ve sünnette en az on misli ile karşılık bulacağını vadedildiğini ifade eder.

Yatağına uzanacağın vakit sözü ile ikinci özellik beyan edilmiştir.

«Hanginiz bir gün ve gecede iki bin beş yüz günah işler?» Yani hanginiz bu iki özelliği muhafaza eder ve bir gün ve gecede iki bin beş yüz hasene işler. Her bir iyiliği karşılığında bir kötülüğü bağışlanır. Allah Teâlâ

şöyle buyurmuştur:

Sizden hanginiz bir gün ve gecesinde başışlanmayacak olan daha fazla günahlarla gelebilir? Niçin bu iki özelliği yerine getirip muhafaza etmiyorsunuz?

Bunun üzerine ashab:

"Bu ikisini nasıl devamlı söyleyemez?" dediler. Yani bu zikredilen iki özelliği nasıl muhafaza edemeyiz? Hangi şey bunu yapmaktan bizi alıkoşabilir?

Onlar bu sözleriyle bu iki özelliği yapmaktan ihmalkâr olmayı uzak görmekte-dirler.

Onların bunu uzak görmesine karşılık Rasûlullah - sallallahu aleyhi ve sellem-, Şeytan'ın namazda o kimseye vesvese vererek namazın akabinde yapılması gereken ve uyumak için uzandığında bazı şeyleri ona hatırlatarak zikirleri unutturabileceği cevabını vermiştir. «Sizden birine gelir» lafzının manası budur.

Ona şöyle der: Yani ona vesvese verir ve aklına getirir.

«Bunu hatırla, şunu hatırla», dünüevî meşgaleleri ve nefsi uyandıran şehevî arzuları ya da namaz ile alâkası

olmayan şeyleri hatırlatır.

«Uzaklaşana kadar», namazı bitirene kadar (1).

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim, "Allah'tan başka hak ilah yoktur. O, tektir ve ortağı yoktur. Mülk O'nundur ve hamd O'nadır. Ve O, her şeye gücü yetendir." duasını bir günde yüz kere söylerse, kendisine on köle azat etmiş gibi sevap verilir. Ayrıca ona yüz sevap yazılır ve yüz günahı da silinir. Bu, o gün akşam olana kadar onu Şeytan'a karşı muhafaza eder. Bundan daha fazlasını söylemeyen hiçbir kimse, o kimseden daha efdal bir amel getiremez.» (2)

İmam Nevevî şöyle demiştir: Hadisin zahiri geneldir. Bu hadiste zikredilen sevap, bir günde bu tehlîli yüz kere söyleyen kimse için geçerlidir. İster bunu peş peşe, isterse de farklı zamanlarda söylesin ya da bir kısmını

---

(1) Bkz Tuhfetü'l-Ahvezî 4/233.

(2) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Bûharî, Dualar Kitabı, Tehlîl'in (Lâ ilâhe illallâh) Fazileti Babı 7/167. Müslim, Zikir, Dua, Tevbe ve İstiğfâr Kitabı, Tehlîl, Tesbîh Ve Dua'nın Fazileti Babı 8/69.

sabahın ilk vaktinde, diğer kısmını gündüzün sonunda söyleyin fark etmez. Ancak en faziletli olanı sabahın ilk vakti peş peşe söylemesidir. Böylece gündüzün tamamında korunmuş olur. (1)

Bu büyük hadisin fazileti hakkında şöyle demiştir: Şüphesiz kim bir köleyi azat ederse, Yüce Allah bu köledeki her bir uzvuna karşılık o kimsenin bir uzvunu Cehennem'den azat eder. Bir köle azat etmek ile bütün günahların bağışlanması hasıl olmuştur. Bununla birlikte bunun dışındaki azat edilen diğer kölelerden alacağı hak durmaktadır. Aynı şekilde derecesinin yüz derece artırılması ve Şeytan'a karşı korunması da söz konusudur. (2)

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«İki kelime vardır ki dile kolay, mizanda ağır gelir ve Rahman'a sevimlidir. Bunlar; Subhanallâhî'l-azîm (Yüce

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 17/17.

(2) Bir önceki kaynak 17/ 18.

Allah'ı tenzih ederim), Subhanallâhi ve bihamdihi (Allah'a hamd ederek O'nu tüm noksanlıklardan tenzih ederim)'dir.» (1)

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Her kim sabahladığı ve akşamladığı zaman yüz defa "Subhanallahi ve bihamdihi" (Allah'a hamd ederek O'nu tüm noksanlıklardan tenzih ederim) derse, kıyamet günü hiçbir kimse onun getirdiğinden daha fazla sevap getiremez. Ancak onun dediğinin aynısını söyleyen ya da ondan daha fazla söyleyen kimse müstesna.» (2)

İlk hadis hakkında Hafız İbn Hacer şöyle demiştir: Bu zikri devamlı söylemeye ve gayret etmeye teşvik vardır. Çünkü bütün sorumluluklar nefse zor gelir. Ama bu kolaydır. Bununla birlikte mizanda ağır gelir, aynı zor amellerin ağır geldiği gibi. Bu hususta ihmalkâr davranmak hoş değildir.

---

(1) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Lafız Bûharî'ye aittir. Sahih-i Buhârî, Dualar Kitabı, Tesbîh'in Fazileti Babı 7/168, Sahih-i Müslim, Dualar Kitabı, Tehlîl, Tesbîh ve Duanın Fazileti Babı 8/70.

(2) Müslim rivayet etmiştir. Dualar Kitabı, Tehlîl'in... Fazileti Babı 8/69.

«Rahman'a sevimlidir.» ibaresinde Esmâ-i Hüsnâ'dan "er-Rahman" isminin özellikle kullanılması Yüce Allah'ın rahmetinin genişliğine dikkat çekmek içindir. Öyle ki, az amele karşılık büyük sevapla mükâfatlandırılır. Tenzîh, tahmîd ve tazîmi içerir. (1)

Bunun Allah Teâlâ'ya en sevimli söz olduğu rivâyet edilmiştir.

Ebû Zer -radiyallahu anh-'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Yüce Allah'a en sevimli gelen sözü sana haber vereyim mi?»

"Ya Rasûlallah! Yüce Allah'a en sevimli gelen sözü bana haber verin." dedim.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

«Şüphesiz Yüce Allah'a en sevimli gelen söz, "Subhanallahi ve bihamdihî" (Allah'a hamd ederek O'nu tüm noksanlıklardan tenzih ederim) sözüdür.» (2)

---

(1) Fethu'l Bârî 11/208.

(2) Müslim rivâyet etmiştir. Dua ve Zikir Kitabı, Subhanallahi ve Bihamdihî Sözünün Fazileti Babı Hadis No: 2731.

*****

Mus'ab b. Sa'd'dan rivayet edildiğine göre, babam bana: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanında iken bize şöyle buyurdu, dedi:

«Sizden birisi her gün bin sevap kazanmaktan aciz midir?»

Orada bulunan kimselerden biri:

"Bizden birisi bin sevabı nasıl kazanır?" diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Yüz defa Subhanallah (Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim) diye tespih eder ve ona bin sevap yazılır ya da o kimseden bin günah silinir.» buyurdu. (1)

*****

Tespihin fazileti ile ilgili aynı zamanda Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Ebû Hureyre'nin (filiz) dikerken yanına uğramış ve şöyle buyurmuştur.:

«Ey Ebû Hureyre! Ne dikiyorsun?»

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Dualar Kitabı..., Tehlîl, Tesbîh ve Tahmîdin Fazileti Babı 8/71.

Ben de: "Kendim için filiz dikiyorum." dedim.

«Senin için bundan daha hayırlı bir filiz dikiminden haber vereyim mi?» dedi.

Ebû Hureyre: "Evet! Ya Rasûlullah." dedi.

«Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim, hamd O'na mahsustur. Allah'tan başka hak ilah yoktur, Allah en büyüktür, sözünü her bir kez söylediğinde senin için Cennet'te bir ağaç dikilir.» buyurdu. (1)

Aynı şekilde İbn Mesûd -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«İsrâ Gecesi İbrahim -aleyhisselam- ile karşılaştım. Bana: "Ey Muhammed! Ümmetine benden selam söyle ve onlara haber ver ki, Cennet'in toprağı temiz, suyu tatlı, arazisi düz ve boştur. Oraya atılacak tohum da "Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim, hamd O'na mahsustur. Allah'tan başka hak ilah yoktur, Allah en büyüktür." sözüdür.» (2)

---

(1) İbn Mâce rivayet etmiştir. Edeb Kitabı, Tesbîhin Fazileti Babı (3807), Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. (2613)

(2) Tirmizî rivayet etmiştir, Dualar Kitabı, hadis no: 3462. Tirmizî: Bu hadis bu

Hadiste geçen "gıy'ân" lafzı "gâ'un" lafzının çoğuludur. O da üzerinde ağaç olmayan dümdüz arazi demektir.

Yüce Allah lütfu ile orada (Cennet'te) amel işleyenlerin amellerine göre ağaçlar, saraylar var etmiştir. Her amel işleyenin kendi işlediği amellerine göre has bir durumu vardır

Manası: Onlara bu sözlerin ve benzerlerinin -kalıcı salih amellerden- olduğunu, bunu söyleyenin Cennet'e girmesine vesile olacağını bildir. (1)

İmrân b. Husâyn -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Herhangi biriniz her gün Uhud Dağı kadar amel işlemeye güç yetirebilir mi?»

Ashâb-ı kiram: "Ey Allah'ın Rasûlü! Uhud Dağı kadar amel işlemeye kim güç yetirebilir?" dediler.

Rasûlullah:

şekliyle hasendir. Sahîhu'l-Câmiî's-Sağîr'de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. (5152)

(1) Bkz Tuhfetü'l-Ahvezî 9/303.

«Buna hepimiz güç yetirebilir.» buyurdular.

Ashâb-ı kiram: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu nasıl olabilir?" demesi üzerine;

«Subhanallah, Uhud Dağı'ndan daha büyüktür. Elhamdulillah, Uhud Dağı'ndan daha büyüktür. Lâ ilâhe illallah Uhud Dağı'ndan daha büyüktür. Allahu Ekber, Uhud Dağı'ndan daha büyüktür.» buyurdular. (1)

*****

Şeddâd b. Evs -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu alehi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«İstiğfarın en üstünü kulun şöyle demesidir: "Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka hak ilâh yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahd ve vaad üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Üzerime olan nimetimi, günahlarımı kabul ve itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın." Her kim, bu Seşşidi'l-İstiğfarı sevâbına ve fazîletine bütün

---

(1) Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiş, ravileri sahih hadisin ravileridir. Mecmau'z-Zevâid 10/90.

kalbiyle inanarak gündüz okur da, o gün akşam olmadan ölürse Cennetlik olur. Yine her kim, sevabına ve faziletine gönülden inanarak gece okur da, sabah olmadan ölürse Cennetlik olur. » (1)

Seşşüdu'l-İstiğfar olarak isimlendirilmiştir. Çünkü tevbenin manalarını bir araya toplayan duadır.

«Sana verdiğim sözümde» Şunu kastetmiştir: Sana iman etmem ve ihlaslı bir şekilde itaat etmem hususunda verdiğim sözümde ve vaadimde gücüm yettiğince durmaktayım.

Bu hususta güç yetirebilme şartının manası Allah Teâlâ'nın hakkının yerine getirilmesindeki acziyet ve kusurun itiraf edilmesidir.

Hadiste geçen; "Ebûu" lafzının manası itiraf ediyorum demektir. (2)

*****

---

(1) Buhârî rivayet etmiştir. Dualar Kitabı, İstiğfarın En Faziletlisi Babı 7/145.

(2) Fethu'l Bârî 11/99.

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buğurmuştur:

«Allah'ın doksan dokuz (99) ismi vardır, yüzden bir eksiktir. Kim bunları ezberlerse Cennet'e girer.» (1)

Hadiste geçen "ihşâ" lafzın manası hakkında ihtilaf edilmiştir. Buhârî ve bazı muhakkikler manası hakkında bu isimlerin ezberlenmesi demişlerdir. Zahir olan da budur. Zira İmam Nevevî de böyle demiştir.

Burada bunları ezberleyenlerin Cennet'e gireceğinin haber verilmesi, bu isimlerin sadece bunlarla sınırlı olduğu anlamına gelmez. (2)

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buğurmuştur:

«Kim bana bir defa salât-u selâm getirirse, Yüce

---

(1) Muttefekun Aleyh. Lafız Müslim'e aittir. Sahih-i Buhârî, Dualar Kitabı, Yüce Allah'ın Doksan Dokuz İsmi Babı hadis no: 2392, Sahih-i Müslim, Zikir Dua, Tevbe ve İstiğfâr Kitabı, Allah Teâlâ'nın İsimleri ve Bunları Ezberleyenlerin Fazileti Babı Hadis No: 2677.

(2) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 5/17.

Allah da ona on defa salât eder.» (1)

Yüce Allah'ın kuluna salât etmesi, ona olan rahmeti ve ecridi kat kat vermesidir. (2)

*****

Ubâde b. Sâmit -radiyallahu anh-'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle derken işittim demiştir:

«Kim, Mü'min erkek ve kadınlar için bağışlanma dilerse, Yüce Allah her bir Mü'min erkek ve kadın için bir hasene yazar.» (3)

*****

Ummu Seleme -radiyallahu anha-'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle buyururken işittim demiştir:

«Müslümanlardan herhangi birisi bir musibete uğrar da, "İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn" (Biz Allah'a aidiz

---

(1) Müslim rivâyet etmiştir. Namaz Kitabı, Teşehhüdden Sonra Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Salât-u Selam Getirme Babı 2/17.

(2) İmam Nevevî Sahih-i Müslim'in Şerhi'nde nakletmiştir 4/128.

(3) Taberânî rivâyet etmiştir. Sahîhu'l-Câmi's-Sağîr'de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. (6026) Hafız el-Heşemî, hadisin isnadı cevîd demiştir. Mecmau'z-Zevâid 10/210.

ve O'na döneceğiz) der, sonra da; "Allah'ım! Bu uğradığım musibetin mükâfatını ihsan et ve beni ondan daha hayırlısına nail et!" diye dua ederse, muhakkak Allah onun duasını kabul eder.»

Ummu Seleme, Ebû Seleme vefat ettiğinde şöyle dedi:

Müslümanlardan hangisi Ebû Seleme'den daha hayırlıdır? Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e ilk hicret eden evdi. Sonra ben bu duaı söyledim. Üçce Allah bana daha hayırlı olan Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i verdi. (1)

Hadiste geçen "Ecerehullah" lafzının manası: Üçce Allah ona musibetindeki kaygı ve sabrının karşılığını ve mükâfatını vermiştir.

*****

İbn Abbas -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Cenaiz Kitabı, Musibet Esnasında Ne Söylenir Babı 3/37.

«Bu on günde yapılan amellerden daha faziletlisi yoktur.» (1)

Ashab: "Cihat da mı?" dediler. Rasûlullah şöyle buyurdu:

«Allah yolunda cihat bile. Ancak, Allah yolunda (savaşmak için) canı ve malıyla çıkan ve bu ikisinden hiçbir şeyle geri dönmeyen (canını ve malını veren) kimse bunun dışındadır.» (2)

Bu günlerde yapılan ibadetin diğer günlerde yapılanlardan daha faziletli olmasının sırrı, insanların gaflette olduğu vakitlerde yapılan ibadet diğerlerine göre daha faziletlidir. Teşrik günleri de (Kurban Bayramı'nın 2., 3. ve 4. günleri) genellikle insanların gafil olduğu zamanlardandır. Böylece bu günlerde ibadet eden kimse bunun dışındaki günlerde ibadet eden kimseye göre daha faziletlidir. İnsanların çoğu uðurken gecenin yarısında kalkıp namaz kılan kimsenin örneğinde olduğu gibi.

---

(1) Yani zilhiccenin ilk on günü..

(2) Buhâri İki Bayram Bölümü'nde rivâyet etmiştir. Teşrik Günlerinde Amel Etmenin Fazileti Babı 2/7.

Ancak Hafız İbn Hacer şöyle demiştir: Zilhiccenin ilk on gününün üstün olmasındaki sebep, o günlerde ana ibadetlerin bir araya toplanmasından dolayıdır. Bunlar namaz, oruç, sadaka ve hac ibadetleridir. Başka zaman bu ibadetler bir araya gelmezler.

Sahabelerin -radiyallahu anhum- cihat hakkındaki sorusu, cihadın faziletinin onların nazarında sabit olduğuna delalet eder.

Bu hadiste cihadın kadrinin büyüklüğü ve derecesinin birbirinden farklılığı vardır. Cihattaki asıl gaye, canı Allah yolunda feda etmektir. (1)

*****

Mûsâ b. Ali, babamı Ukbe b Âmir'den şöyle rivayet ederken işittim demiştir:

Biz suffede iken, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- dışarı çıkıp:

«Sizden hanginiz her gün günah işlemeksizin ve akrabalık bağlarını koparmaksızın Buthan'a kadar yahut Akik'a kadar gidip oradan iri hörgüçlü iki deve getirmeyi

---

(1) Bkz: Fethu'l-Bârî 2/459-461.

ister?» diye sordu.

"Biz isteriz Ya Rasûlallah!" dedik.

«Öyle ise sizden herhangi biri mescide gider de Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabından iki ayet öğrenir yahut okursa bunlar onun için iki deveден daha hayırlıdır. Üç ayet onun için üç deveден daha hayırlıdır. Öğreneceği dört ayet onun için dört deveден daha hayırlıdır. Bu ayetlerin sayıları aynı şekilde arttıkça, o kadar deveден daha hayırlıdır.» buyurdular. (1)

Suffe: Mescidi Nebevî'de gölgelikli olan kısımdır. Muhacirlerden fakir olanların kaldıkları yerdir. Onlar Ashab-ı Suffe olarak isimlendiriliyorlardı. Onlar İslâm'ın misafirleriydi

Hadiste geçen "Yağdu" lafzı, gündüzün ilk vakti gitmek demektir.

Buthân: Medine'ye yakın bir yerin ismidir. Akîk: Medine'deki bir vadinin ismidir Bu iki yerin özellikle zikredilmesinin sebebi; bunlardan her birinde Medine'deki deve pazarların burada kuruluşor

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Yolcunun Namazı ve Kısaltılması Kitabı, Namazda Kur'an'ın Okunmasının ve Öğrenilmesinin Fazileti Babı 2/197.

olmasıdır.

Hadiste geçen "el-Kevmani mine'l-ibil" lafzı, büyük hörgüçlü anlamına gelir.

«Günah işlemeksizin» lafzı, gasp ya da hırsızlık gibi içinde günah barındıran bir iş sebebiyle elde edilmemesidir.

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«Sizden kim evine döndüğü zaman üç adet gebe, iri, semiz deve bulmaktan hoşlanır?» diye sordu.

"Hepimiz hoşlanıriz." diye cevap verdik.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Öyleyse, her kim namazda üç ayet okursa, bu ona üç iri ve semiz deveden daha hayırlıdır.» buyurdu "(1).

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Yolcunun Namazı ve Kısaltılması Kitabı, Namazda Kur'an'ın Okunmasının ve Öğrenilmesinin Fazileti Babı 2/196.

Hadiste geçen "el-halifât" lafzı, hamilelik süresinin yarısını dolduran ve aynı zamanda genç olan deve demektir.

*****

Abdullah b. Mesûd -radiyallahu anh-'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim Allah'ın kitabından bir harf okursa; ona bir sevap (hasene) vardır. Sevap (hasene) ise on kat karşılığıyla verilir. "Elif, Lâm, Mim" bir harftir demiyorum. Ancak elif bir harftir, lam bir harftir, mim bir harftir.» (1)

«Sevap (hasene) ise on kat karşılığıyla verilir» : On katı ile karşılığı verilir. Allah Teâlâ'nın sözü ile kat kat verilen en az vaattir. Kim bir iyilik yaparsa, ona on katı vardır. (2)

Allah, dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. (3)

---

(1) Tirmizî, Kur'an'ın Fazileti Bölümü'nde zikretmiştir. Kur'an'dan Bir Harf Okuyana Verilen Ecir Babı Hadis No: (2910) 5/175. Tirmizî, bu hadis bu yol ile hasen sahih gariptir.

(2) En'am Suresi 160. Ayet.

(3) Bakara Suresi, 261. Ayet

*****

Ebû Saîd el-Hudrî -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, bir adam başka bir adamın tekrar tekrar okuduğunu duydu. Sabah olunca Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına gelip, bunu azımsayarak aktardı. (1)

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Nefsimi elinde tutan Yüce Allah'a andolsun ki, o (sure) Kur'an-ı Kerim'in üçte birine denktir.» (2)

Ebu Derda -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Sizden biri bir gecede Kur'an-ı Kerim'in üçte birini okumaktan aciz midir? »

"Buna hangimiz güç yetirebilir?" dediler.

---

(1) Hadiste geçen "Yetekâlluha"; azımsadı manasına gelmektedir.

(2) Buhârî Kur'an'ın Fazileti Bölümü'nde de zikretmiştir. Kul Huvallahu Ehad'ın Fazileti Babı 6/105.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Kul huvallahu ehad (İhlas Suresi) Kur'an'ın üçte birine denktir.» (1)

İbn Abdulber'in sözünü burada aktarmamız yeterli olacaktır. Bu hadisi tevil etmeyen kimse görüş ile cevap veren kimseye göre daha doğrudur. (2)

*****

Safvân b. Abdullah b. Safvân şöyle dedi:

Şam'a geldiğimde Ebu Derda'nın evine gittim onu bulamadım. Ummu Derda'yı buldum. Bana:

Bu sene hacca gidecek misin?" diye sordu.

Ben: **"Evet!"** dedim. Ummu Derda:

Allah Teâlâ'ya bizim için hayırla dua et. Nebi - sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buğurmuştur:

«Bir kimsenin din kardeşine gıyâbında gizli yaptığı dua müstecâbdır. Bu dua'yı yapanın başı ucunda bir melek onun duasına: **"Âmîn! Allah Teâlâ sana kardeşin**

---

(1) Muttefekun Aleyh, Buhârî bir önceki babta zikretmiştir. Müslim, Yolcunun Namazı ve Kısaltması Kitabı, Kul Huvallahu Ehad'ı Okumanın Fazileti Babı'nda zikretmiştir 2/199.

(2) Fethul Bârî 9/61.

için istediğinin bir mislini versin.» der.

Sonra yanından çıktım, çarşıda Ebu Derda ile karşılaştım. Bana Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'in aynı hadisini rivayet etti. (1)

«Gıyabında yapılan dua» lafzının manası, dua edilen kimsenin olmadığı, arkasından yapılan dua demektir. Çünkü bu ihlasın en üstünüdür.

*****

Genel olarak zikrin faziletleri ve ona verilecek olan sevaba örnek, Enes b. Mâlik -radiyallahu anh-'in rivayet ettiği, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözüdür:

«Allah'ı zikreden bir cemaatle sabah namazı vaktinden güneş doğuncaya kadar birlikte oturmam, bana İsmailoğulları'ndan dört tanesini kölelikten kurtarmaktan daha sevimli gelir. Yine Allah'ı zikreden bir cemaatle, ikindi namazı vaktinden güneş batıncaya kadar beraber olmam, dört kişi azat etmemden daha

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Dua, Zikir, Tevbe ve İstiğfâr Kitabı, Müslümanların Gıyabında Yapılan Duanın Fazileti Bâbı 8/86.

sevimlidir.» (1)

*****

Enes b. Mâlik -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim sabah namazını cemaatle kılar, güneş doğana kadar Allah' ı zikreder ve sonra iki rekât namaz kılar, o kimseye hac ve umre sevabı vardır.»

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Üç kere tam hac ve umre sevabı vardır.» (2)

İnsanlar bu vakitte Yüce Allah' ı zikretmekten gafildirler. Özellikle bu asırda uyumayı tercih etmektedirler. Bundan dolayı bu büyük sevap, kendi zikri ile meşgul olan kimse içindir.

*****

---

(1) Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. İlim Kitabı, Kasas Babi. Sahîhu'l-Câmi's-Sağîr'de hadisin hasen olduğu belirtilmiştir.

(2) Tirmizî rivayet etmiştir. Namaz Bölümleri Hadis No: 586. Tirmizî şöyle demiştir: Bu hadis hasen gariptir. Şeyh Ahmet Şakir bu hadisin şahitlerinin olduğunu zikretmiştir. Sahîhu'l-Câmi's-Sağîr'de hadisin sahih olduğu belirtilmiştir. (6346)

Bu hadis-i şerifi, günahların bağışlanması ile alâkalı olsa bile günlük olarak tekrarlandığı için burada aktarıyorum. Müslümanların birçoğu bu büyük ecirden gafilirdiler.

Sa'd b. Ebî Vakkâs -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu alehi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim müezzini işittiğinde: "Ve ben de Allah'tan başka hak ilah olmadığına şahitlik ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Muhammed, O'nun kulu ve Rasûlüdür. Rab olarak Allah'ı, Rasûl olarak Muhammedi, ve din olarak İslam'ı kabul ettim (razı oldum) dersen günahları bağışlanır.» (1)

*****

---

(1) Müslim Sahihinde zikretmiştir. Namaz Kitabı, Müezzinin Söylediği Gibi Söylömenin Fazileti Babı, Hadis No: (386)

Sadakalar ve Nafakalar

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim, helâl kazancından bir hurma kadar sadaka verirse, -ki Allah, helâlden başkasını kabul etmez - Allah o sadakayı sağ (eli) ile kabul eder. Sonra onu dağ gibi oluncaya kadar herhangi birinizin tayını büyüttüğü gibi sahibi adına ihtimamla büyütür.» (1)

"Biadli Temratin" lafzı, hurma emsalinde ya da kıymeti kadar demektir.

"Yurabbîha", buradaki terbiye kelimesi çoğalmaktan kinayedir. Yani mizanda ağır gelene kadar onu azametli kılar, arttırır demektir.

"Feluv", annesinden ayrılan tay demektir.

Dağ gibi; ağırlık bakımından, bu daha iyi anlaşılması için örneklendirmedir.

*****

---

(1) Muttefekun Aleyh. Sahih-i Buhârî, Zekât Kitabı, Helâl Kazançtan Verilen Sadaka Babı 2/113, Sahih-i Müslim, Zekât Kitabı, Helâl Kazançtan Verilen Sadakanın Kabulü ve Çoğalması Babı 3/85. Lafız Buhârî'ye aittir.

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Allah yolunda infak ettiğin bir dinar, bir köle azat etmek için infak ettiğin bir dinar, bir yoksula sadaka olarak verdiğin bir dinar ve çoluk çocuğuna harcadığın bir dinardan ecri en büyük olanı çoluk çocuğuna harcadığındır.» (1)

Buradan maksat aileye yapılan infaka teşvik ve bunun sevabının büyüklüğünün beyan edilmesidir. Çünkü onlardan bazısına verilecek nafaka akrabalıktan dolayı farz, bazısı da müstehaptır. Böylece hem sadaka verilmiş hem de akrabalık bağı korunmuştur. Bazısına verilecek nafaka akrabalıktan dolayı farzdır. (2)

Müslim, aynı zamanda Ebû Kilâbe -radiyallahu anh-'in şu sözünü rivayet etmiştir: Hangi kişi ailesinden küçük olanlara infak edip onları izzetli kılan ya da onun vesilesi ile Allah'ın kendilerine fayda sağladığı ve

---

(¹) Müslim rivayet etmiştir. Zekât Kitabı, Aile ve Köleye İnfakta Bulunmanın Fazileti Babı 3/78.

(²) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 7/81.

zenginleştirdiği kimseden daha büyük ecre sahiptir? (1)

*****

Ebu Kebşe es-Selûlî'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Amr -radiyallahu anh- Rasûlullah -sallallahu alehî ve sellem-'i şöyle derken işitmiştir :

«Kırk haslet vardır ki, bunların en yükseği sağımlı keçi hediyesidir. Haırseverlerden bir kişi bu kırk hasletten birisini onun sevabını umarak ve vadolunan ecrini tasdik ederek işlerse, muhakkak Allah bu haslet sahibini, bu hasenesi sebebiyle Cennet'e sokar.»

Hassân şöyle demiştir :(2)

Sayımlık keçiden başka selama karşılık verme, hapşırana "Yerhamukallah" demek, yoldan eziyet veren şeyi kaldırmak ve benzeri şeyleri saydık. On beş haslete ulaşamadık. (3)

Menâha: Başkasına sağıp sana geri vermesi için

---

(1) Sahih-i Müslim 3/78.

(2) Ebu Kebşe es-Selûlî'den bu hadisi rivayet eden Hassân b. Atiyye'dir. Bkz: Fethul Bârî'deki bu manaya gelen hadisin diğer rivayetler ile birlikte şerhi 5/242-246..

(3) Buhârî rivayet etmiştir. Hibe Kitabı, Hediye Vermenin Fazileti Babı 3/144.

verdiğin koyun ya da devedir.

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«Dul ve fakirlere yardım eden kimse, Allah yolunda cihad eden veya şöyle dediğini düşünüyorum. (1)

Gündüzleri (nafil) oruç tutup, gecelerini (nafil) ibadetle geçiren kimse gibidir.» (2)

Hadiste geçen "Bissâî" lafzından kasıt; onların geçimini sağlamak ve kazandırmak için çaba sarf etmektir.

*****

Sehl b. Sa'd -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

---

(1) "Şöyle dediğini düşünüyorum"; bu lafız Buhârî ve Müslim'in kendisinden rivayet ettiği Abdullah b. Mesleme el-Ka'nebi'ye aittir.

(2) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Buhârî, Edeb Kitabı, Yoksula Yardım Etme Babı 7/77, Müslim, Zühd Kitabı, Dul, Yoksul ve Yetimlere İhsan Babı 8/221. Lafız Müslim'e aittir.

«Ben ve yetime bakan kimse Cennet'te şöyleyiz.»

Orta parmağı ile baş parmağını yan yana getirip işaret etti. (1)

«Yetime kefil olan kimse»; nafakası, giyimi, edebi, terbiyesi ve benzeri hususlarda işleriyle ilgilenen kimsedir. Bu fazilet kendi malı ya da şer'î velisi olarak yetimin malı ile olan kimseleri kapsar. (2)

İbn Hacer İbn Battâl'in sözünü nakletmiştir. Bu hadisi duyan kimsenin bu hadisle amel ederse; Cennet'te Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e komşu olması kaçınılmaz olur. Ahirette bundan daha faziletli bir makam yoktur.

İbn Hacer şöyle demiştir: Buradan kasıt Cennet'e girdiğinde makamının yakın olması ihtimali de söz konusudur. (3)

*****

---

(1) Muttefekun Aleyh. Sahih-i Buhârî, Edeb Kitabı, Yetimin Bakımını Üstlenen Kimsenin Fazileti Babı 7/76, Sahih-i Müslim, Zühd Kitabı, Yetim ve Dula İhsan Etme Babı 8/221. Lafız Buhârî'ye aittir.

(2) Nevevî Müslim Şerhi 18/113..

(3) Bkz: Fethu'l-Bârî 10/436.

Cihat

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim, Allah'a ve Rasûlüne iman eder, namazlarını dosdoğru kılar, ramazan orucunu tutarsa; Allah'ın onu Cennet'e sokması üzerine haktır. Allah yolunda cihat etse ya da doğduğu ülkede kalsa da fark etmez»

Ashab: "Ya Rasûlallah! Bununla insanları müjdeleyelim mi?" dediler. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«Yüce Allah, Allah yolunda savaşan mücahitler için Cennet'te yüz derece hazırlamıştır. Her bir derece arasındaki mesafe gökle yer arası kadardır. Allah'tan Cennet'i isteyeceğiniz zaman Firdevs'i isteyin. Çünkü o, Cennet'in tam ortası ve en yüce yeridir. Üzerinde Rahman'ın arşı vardır. Cennet'in nehirleri oradan fışkırır.»(1)

"Evinde otursa"; cihattan mahrum olan kimseyi

---

(1) Buhârî rivayet etmiştir. Cihat ve Siyer Kitabı, Allah Yolunda Cihat Edenlerin Dereceleri Babı 3/201.

rahatlatmak vardır. O kimse sevaptan mahrum değildir. Mücahitlerin derecesine ulaşamasa bile bilâkis iman ve farzlara iltizam etmesi onu Cennet'e ulaştıracaktır.

İbn Hacer hadisin zahirindeki iman eden ve farz kılınan amelleri işleyen kimselerin Cennet'e gireceğini haber vermeyin ibaresinden şu sonuçları çıkarmıştır: Bunlarla yetinip, cihat ile elde etmeleri beklenen daha faziletli derecelere ulaşmaya çalışmazlar.

"El-Ëvsat"; en faziletli ve mutedil demektir.

Hadiste mücahidin derecesine başkalarının da ulaşabileceği işaret edilmiştir. Bu ya halis bir niyet ya da ona denk salih amel işlemekle olur. Zira Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- mücahitler için hazırlandığını açıkladıktan sonra herkese Firdevs'i istemesini emretmiştir. (1)

Ebu Abs Abdurrahman b. Cebr -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

---

(1) Bkz: Fethu'l-Bârî 6/12-13.

«Allah yolunda her iki ayağı tozlanan kula ateş dokunmaz.» (1)

Hafız İbn Hacer şöyle demiştir:

"Eğer sadece tozun değmesi ile ateş haram olarsa, gayretini ve çabasını bu yolda harcaayan ve gücünü bu yolda tüketen kimse için nasıl olur?" (2)

*****

Selman -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu alehi ve sellem-'i şöyle derken işitmiştir:

«Bir gün ve bir gece sınırdaki nöbet tutmak, gündüzü oruçlu gecesini ibadetle geçirilen bir aydan daha hayırlıdır. Şayet kişi bu nöbet esnasında vazife başında iken ölürse, yapmakta olduğu işin ecri ve sevabı kıyamete kadar devam eder, (şehit olarak) rızık da devam eder ve kabirdeki sorgu meleklerinden güven içinde olur.» (3)

---

(1) Buhârî rivayet etmiştir. Cihat ve Siyer Kitabı, Allah Yolunda İki Ayağı Tozlanan Kimse Babı 3/207.

(2) Fethu'l-Bârî 6/30.

(3) Müslim rivayet etmiştir. İmâre Kitabı, Allah -Azze ve Celle-'nin Yolunda Nöbet

Hadiste geçen ribat/nöbet lafzının aslı; atın kendisi ile bağlandığı şeydir. Sonra sınırdaki (cephede) geride kalanları koruyan kimseler için ribat kullanılmıştır.

İmam Nevevî bu hadis hakkında şöyle demiştir: Sınırdaki nöbet tutanlar için bu fazilet açıktır. Öldükten sonra bu amelinin (sevabının) devam etmesi sadece ona has bir fazilettir. Başkası bu fazilete nail olamaz. Müslim'in dışındaki rivayette bu husus açıkça belirtilmiştir.

«Nöbet tutan hariç her ölen kimsenin ameli kesilir. Şüphesiz nöbet tutan kimsenin ameli kıyamete kadar onun için bütölür.» (1)

Tutmanın Fazileti Babı 6/51.

- (1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 13/61. Müslim'in Vasiyye Kitabı, Vefatından Sonra İnsanın Elde Edeceği Sevap Babı'nda zikrettiği; «İnsanoğlu öldüğü zaman, bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat.» Bunun manası hakkında alimler; "Hadisin manası kişinin ölümü ile amelleri kesilir, bu üç şey dışında sevabının yenilenmesi de kesilir. Çünkü onlara da sebep olan o kimsedir. Çocuk onun kazancındandır. Telif ettiği ve öğretmek geride bıraktığı ilim de böyledir. Aynı şekilde sadaka-i câriye, o da vakıftır..." Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 11/85. Tirmizî'de geçen Nevevî'nin rivayet ettiği hadisin lafzı: «Her ölen kimsenin amel defteri kapanır, ancak Allah yolunda kalbi cihada bağlı olarak ölen kimse müstesna. Onun ameli kıyamet gününe kadar çoğalıp artar ve o kimse kabir fitnesinden de güvendedir.» Tirmizî, bu hadis hasen sahihtir.

«Rızkđ da devam eder»; Allah Teâlâ'nın Őehitler hakkında söylediği Őu buyruğu ile bađdaŐı: Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar. (1)

*****

Eb Mesd el-Ensârđ -radiyallahu anh-'dan rivayt edildiğine göre, Şöyle demiŐti:

«Buna karŐılık sana, kıyamt günü, her biri ūularlanmıŐ ūedi ūz deve vardır.» dedi. (2)

Raslullah -sallallahu aleŐhi ve sellem-: :

«Buna karŐılık sana, kıyamt günü, her biri ūularlanmıŐ ūedi ūz deve vardır.» dedi. (3)

Hadiste geçen "Mahtume" lafzđ; ūular manasına ūakđn bir manayđ iŐerir.

O kimse iŐin ūedi ūz deve sevabđ kastedilmıŐ de olabilir.

Cihadđn Faziletleri Kitabđ, Nöbet Tutarken len Kimsenin Fazileti Hakkında Gelenler Babđ, Hadis No: (1621) 4/165.

(1) Âl-i İmrân Suresi: 169. Ayt

(2) Yani Cihatta.

(3) Müslim rivayt etmiştir. İmâret Kitabđ, Allah Yolunda Sadakanđn Fazileti ve Kat Kat Verilmesi Babđ 6/41.

Zahiri olarak da anlaşılır. Cennet'te o kimse için verdiği deveden yedi yüz tane vardır. Her birinin yuları vardır, gezip dolaşmak için dilediğine biner. Cennet'teki soylu atlarda olduğu gibi. Bu ihtimalin olması daha açıktır. En doğrusunu Allah bilir. (1)

*****

Ebu Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashabından bir kimse tatlı su kaynağı bulunan bir patika yoldan geçti, oranın manzarası hoşuna gitti ve şöyle dedi:

"Keşke insanlardan uzaklaşıp manzarası güzel şu patikanın yanına yerleşsem! Ama Rasûlullah'tan izin almadan bu işi yapmayacağım." dedi. Durumu Rasûlullah'a anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buğurdu:

"Böyle yapma! Çünkü Allah yolunda sizden birinin makamı, yetmiş yıl evinde kılacağı nafle namazdan daha kıymetli ve değerlidir. Allah'ın sizi affetmesini ve

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 13/38.

Cennet'ine koymasını istemez misiniz? O halde Allah yolunda savaşın. Kim, Allah yolunda deve sütünün sağılması kadar bile kısa sürede olsa savaşırsa Cennet o kimseye vacip olur.» (1)

Hadiste geçen "eş-Şi'b" lafzı; iki dağ arasındaki patikadır.

Hadiste geçen "el-Uyeyne" lafzı; pınarcık demektir. Yani Menba anlamına gelir.

«Böyle yapma!»: Bunu yapmasını yasaklamıştır. Çünkü bu kişi sahabi olup, savaşmak ona vaciptir. Nafile olarak insanlardan ayrı yaşaması günahdır. Çünkü bu durum vacibin terkini gerektirir.

Hadiste geçen "el-Fuvâk"; iki sağım arasındaki geçen vakit ya da memeyi sağarken elin açılıp kapatılması kadar süre için kullanılır. (2)

*****

---

(1) Tirmizî rivayet etmiştir. Cihadın Fazileti Kitabı, Allah Yolunda Gece Gündüz Cihat Etmenin Fazileti Hakkında Gelenler Babı, Hadis No: (1650) 4/181, Tirmizî, bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Tuhfetu'l-Ahfezi'de şöyle bir ziyade bulunmaktadır: Hâkim rivayet etmiş ve Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiştir. 3/14.

(2) Bkz: Bir önceki kaynakta Tuhfetu'l-Ahfezi'de geçen kelime manaları 3/14.

Ze'ud b. Hâlid -radiyallahu anh-'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim Allah yolunda cihada gidecek bir gaziyi teçhiz ederse; cihada gitmiş gibi sevap kazanır. Cihada giden gazinin arkada bıraktığı ailesine güzelce bakıp onların ihtiyaçlarını karşılayan kimse de cihat yapmış gibi sevap kazanır.» (1)

Yani Allah için cihat edecek kimseyi hazırlayan kimse için savaşmış gibi sevap vardır. İster az isterse de çok olsun her cihat için bu sevap geçerlidir. Geride bıraktığı ailesinin ihtiyaçlarını gören, onlara infak eden ya da işlerinde onlara hayır ile yardımcı olan kimseye de bu sevap vardır. Sevabın miktarı az ya da çokluğuna göre değişir. Bu hadiste Müslümanların maslahatı için çalışan ya da önem verdikleri bir işi yerine getiren kimseye ihsanda bulunmaya teşvik vardır (2).

---

(1) Muttefekun Aleyh. Sahih-i Buhârî, Cihat Kitabı, Bir Savaşçığı Hazırlayan ya da Arkasında Bıraktıklarına Hayır İle Bakın Kimsenin Fazileti Babı 3/214. Sahih-i Müslim, İmâret Kitabı, Allah Yolunda Savaşan Kimseye Binak ve Diğer Hususlarda Yardım Eden, Ailesinden Arkada Kalanlara Hayır İle Yardımcı Olan Kimsenin Fazileti Babı 6/41. Lafız Buhârî'ye aittir.

(2) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 13/40.

*****

Sehl b. Hanîf -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim, şehit olmayı içtenlikle dilerse; Allah, onu şehitlerin menziline ulaştırır. Bu kişi, isterse yatağında ölmüş olsun.» (1)

Yani o kimse içtenlikle şehit olmayı dilerse, yatağında ölse bile kendisine şehitlerin sevabı verilir. Bu hadiste şehit olmayı istemenin ve hayır niyetinde bulunmanın müstehap olduğu belirtilmiştir. (2)

*****

Berâ -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Nebîtoğulları'ndan -Ensar'dan bir kabiledir- bir adam gelip şöyle dedi: "Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hak ilah yoktur. Şüphesiz sen O'nun kulu ve Rasûlüsün." Sonra savaş meydanına atıldı ve öldürülene

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. İmaret Kitabı, Allah Teâlâ Yolunda Şehitliğin Müstehap Oluşu Babı 6/49.

(2) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 13/55.

kadar savaştı.

Bunun üzerine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-:

«Az bir amelde bulundu. Fakat çok büyük ecir kazandı.» (1)

Bu hadiste aleyhi's-salatu ve's-selam, o kimsenin büyük bir mertebe ve üstün bir makam elde ettiğine şahitlik etmiştir. Bu durum belki bazı amellerde olabilir. Kelime-i tevhid gibi. Çünkü bu kelime hiçbir amel ile kıyaslanmaz.

*****

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. İmaret Kitabı, Şehit İçin Cennetin Sabit Olması Babı 6/44.

Muamelat ve Ahlak

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kim bir Müslüman'dan bir sıkıntıyı giderirse, Allah Teâlâ, o kimsenin kıyamet günündeki sıkıntılarında birini giderir.»

«Kim, ihtiyaç sahibinin bir ihtiyacını giderirse, Yüce Allah dünyada ve ahirette onun ihtiyacını giderir.»

«Kim Müslüman kardeşinin bir kusurunu gizlerse, Yüce Allah dünya ve ahirette onun ayıplarını örter.»

«Kul, kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da onun yardımındadır.»

«Kim ilim öğrenmek için yola çıkarsa, Allah Teâlâ ona Cennet yolunu kolaylaştırır.»

«Bir cemaat, Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın kitabını okur ve aralarında müzakere ederlerse, üzerlerine sekînet iner, onları rahmet kaplar ve melekler etraflarını kuşatır. Allah Teâlâ da o kimseleri kendi nezdinde bulunanların arasında anar.»

«Bir kimseyi ameli yavaşlatırsa, nesebi hızlandıramaz.» (1)

İmam Nevevî -rahimehullah- şöyle demiştir: Bu çok büyük bir hadistir. İlim, kaide ve ahlâk kurallarından birçok özelliği bir araya toplamaktadır.

«Sıkıntının giderilmesinin» manası ortadan kaldırılmasıdır. Hadiste Müslümanların ihtiyaçlarının giderilmesinin, ilim, mal, yardım, bir faydaya yönlendirmek, nasihat etmek ve benzeri hususlarda işlerini kolaylaştıracak şekilde onlara faydalı olmanın fazileti belirtilmiştir.

İlim talebinde ilerlemenin fazileti ve şer'î ilimlerle meşgul olmanın gerekliliği aktarılmıştır. Ancak bu hususta Allah Teâlâ'nın rızasını kastetme şartı vardır. Bu, her ibadette olması gereken bir şart olsa da, genellikle alimler bu şartı bu mesele ile birlikte zikrederler. Zira bazı insanlar, özellikle bu konuda ihmalkâr davranmaktadır. İlim öğrenmeye yeni başlamış ve benzeri kimseler bu hususta gaflete düşebilmektedirler.

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. Zikir, Dua, Tevbe ve İstiğfâr Kitabı, Kur'an Okumak ve Zikir İçin Bir Araya Toplanmanın Fazileti Babı 8/71..

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözü;
«Bir cemaat Allah'ın evlerinden bir evde toplanır.»
Okullar ve nöbet tutulan yerler de bu gaye için
toplanıldığı takdirde fazilet bakımından aynı camiler
gibidir. Hadiste gelen sınırlama geneli ifade eder.
Özellikle de bu zamanda.

«Bir kimseyi ameli yavaşlatırsa, nesebi
hızlandıramaz.» Anlamı: Kimin amelleri eksik olup,
kendisini amel sahiplerinin makamına ulaştırmıyorsa, o
kimsenin soyuna ve atalarının faziletine dayanıp,
güvenmesi ve böylece amellerini ihmal etmesi doğru
olmaz. (1)

Ebu Derda -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine
göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle
buğurmuştur:

«Oruç, namaz ve sadaka vermenin kazandıracığı
sevap ve dereceden daha değerlisini size bildireyim
mi?»

Ashab: "Evet!" dediler.

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 17/21-23.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: «Müslümanların aralarını düzeltmek. Çünkü aranın bozuk olması dini yok edip bitirir.»

Tirmizî: Bu hadis sahih demiştir. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: «Yok edip bitirir diyorum, saç tıraş eder diyorum. Fakat dini yok edip bitirir diyorum.» (1)

Burada oruç ve namazdan kasıt, farz olmayan nafilelerdir.

"El-Hâlîka"; özelliğinde helâk eden şeyi barındıran, yani nasıl ki ustura saç tıraş ediyorsa, dini yok edip helâk etmektedir.

Bir görüşe göre de, akraba bağına kesmek ve birbirine zulüm etmek olduğu söylenmiştir.

Bu hadiste araları ıslah etmeye teşvik vardır. Ayrıca ifsat etmekten kaçınılmasını emreder. Çünkü ıslah etmek, Yüce Allah'ın ipine sınımsız sarılmanın ve Müslümanlar arasında tefrikaya düşmemenin sebebidir. (Müslümanların) birbirleri ile aralarının bozulması, dinde

---

(1) Tirmizî Kıyâmet'in Vasfı Bölümü'nde rivayet etmiştir. Hadis No: (2509) 4/663.

telafisi imkânsız hasarlar verir. Kim ıslahı için çalışır ve fesadı ortadan kaldırır, kendi nefsi için işlediği namaz ve oruçtan elde edeceğinden fazla dereceye nail olur.(1)

*****

Ebu Mesûd -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Sizden önceki ümmetlerden bir adam hesaba çekildi. Haşır namına hiçbir şeyi bulunamadı. Fakat bu adam insanlarla düşer kalkardı ve zengin bir kimse idi. Hizmetçisine, darda kalan fakirlerin borcunu affetmesini emrederdi. Azîz ve Celîl olan Allah: "Biz affetmeye ondan daha layığız, onu affediniz."» buyurdu. (2)

Buhârî'nin Ebu Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet ettiği bir hadiste; Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«İnsanlara borç para veren bir adam vardı. O

---

(1) Tuhfetü'l-Ahvezî 3/320.

(2) Müslim rivayet etmiştir. Alışveriş Kitabı, Darda Kalanı Beklemenin Fazileti Babı 5/32.

hizmetçisine şöyle derdi: Darda kalmış bir fakire vardığında onu affediver. Umulur ki Allah da bizim günahlarımızı affeder. Nihayet o kişi Allah'a kavuştu ve Allah onu affetti.» (1)

İmam Nevevî şöyle demiştir: Et-Tecâvuz ve et-Tecewuz lafızlarının manası; alacağını istemek ve ödeme yapılırken hoşgörülü olmak ve az olan eksikliği kabul etmektir. Bu hadislerde darda kalanı sıkıştırmayıp beklemenin, az ya da çok olan borcun tamamının ya da az bir kısmını almaktan vazgeçmenin fazileti vardır. (2)

*****

Bazı sahabilerden rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Müslüman kardeşimle ihtiyacını görmek için beraber yürümem; bana mescidde iki ay itikafa girmekten daha sevimlidir.» (3)

---

(1) Sahih-i Buhârî, Alışveriş Kitabı, Darda Kalmışa Mühlet Veren Kimse Babı 3/10.

(2) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 10/224.

(3) İbn Ebî Dünyâ'nın İstina'ul-Ma'ruf'ta rivayet ettiği hadisten bir parçadır. (92) Kaddu'l-Havaic (36), Sahîhu'l-Câmiî's-Sağîr'de hadisin hasen olduğu belirtilmiştir. (176) Silsiletu'l-Ehadisi's-Sahihâ (906.)

Bu hadiste, insanların ihtiyaçlarını gidermenin fazileti belirtilmiştir. Bunun sevabı gerçekten çok büyüktür.

*****

Ebû Hureyre -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu alehî ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Adamın biri, yol üzerinde bir ağaç dalı gördü ve; "Allah'a yemin ederim ki, Müslümanları rahatsız etmemesi için buradan bunu kaldıracam." dedi (kaldırdı ve) bu yüzden Cennet'e konuldu.» (1)

-İmam Nevevî'nin dediği gibi- Bu konuda eziyet veren ağaç, dalın dikenini, ayağa takılan taş, pislik, leş ya da başka bir şeyin arasında fark yoktur. Yoldan eziyet veren şeyi kaldırmanın faziletine delalet eder. Yolda eziyet veren bir şeyi kaldırmak imanın şubelerindendir. Müslümanlara fayda veren ya da onlardan bir zararı defeden her şeyin faziletine dikkat

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. İyilik ve Sıla Kitabı, Yoldan Eziyet Veren Şeyin Kaldırılmasının Fazileti Babı, Hadis No: 1914, Tefrî' 128128 ..

çekilmiştir. (1)

*****

Amr b. Âs -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu alehi ve sellem-'i şöyle derken işitmiştir:

«Bir hâkim, içtihat eder ve hükmünde isabet ederse iki sevap; içtihat eder ve hükmünde hata ederse bir sevap kazanır.» (2)

İmam Nevevî, alimlerin şöyle dediğini aktarmıştır: Müslümanlar bu hadisin hüküm sahibi alim olan hâkimler olduğu hususunda icma etmişlerdir. Eğer isabet ederse iki ecir; içtihattan dolayı bir ecir, doğruya isabet ettiği için bir ecir, hata ettiğinde ise sadece içtihadının eciri vardır. Ancak kim hüküm sahibi değilse, hüküm vermesi helâl değildir. Eğer hüküm verirse kendisine hiçbir ecir yoktur. Bilâkis o kimse günahkârdır, hakka isabet etse de etmese de verdiği hüküm uygulanmaz. Çünkü isabet etmesi şer'î hiçbir asla dayanmamaktadır. Bütün verdiği

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 16/171.

(2) Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir. Buhârî, l'tisam Kitabı, İctihat Edip İsbet Ya da Hata Eden Hakimin Kazandığı Ecir Babı 8/157, Müslim, Akdiye Kitabı, İctihat Edip İsbet Ya da Hata Eden Hakimin Kazandığı Ecrin Açıklanması Babı 5/131.

hükümlerde günahkârdır. İster isabet etmiş olsun ya da olmasın, hepsi reddolunur, hiçbir hususta mazur görülmez. (1)

*****

Ebu Derda -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«Kıyamet günü, Mü'minin mizanında güzel ahlâktan daha ağır basan bir şey yoktur. Şüphesiz Yüce Allah, ahlâksız çirkin söz (ve davranış) sahiplerine buğzeder.»(2)

Tirmizî'nin, bir önceki kaynakta rivayet ettiğine göre, Abdullah b. Mubârek güzel ahlâkı şöyle tarif etmiştir: Güler yüzlü olmak, iyilikleri yaymak ve eziyetlere engel olmaktır.

«Bir şey yoktur.»; Sevap bakımından.

«Güzel ahlâktan»: Şüphesiz Yüce Allah, güzel ahlâkı sever ve sahibinden razı olur.

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 12/13-14.

(2) Tirmizî, Birr ve Sıla Bölümü'nde rivayet etmiştir. Güzel Ahlâk Hakkında Gelenler Babı, Hadis No: (2002) 4/362, Tirmizî bu hadis hakkında hasen sahih demiştir.

«El-fâhiş»: Duşulması hoş olmayan şeyleri konuşan ya da haddi olmayan şeylere dilini uzatan kimsedir.

El-Bezâf: Çirkin konuşan kimsedir. (1)

*****

Cerîr b. Abdullah -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu alehî ve sellem- söyle buyurmuştur:

«İslâm'da kim iyi bir işe öncülük eder ve ardından bu iyi davranış ile amel edilirse, onunla amel edenlerin sevabı kadar kendisine sevap verilir. Fakat onların sevabından hiçbir şey eksilmez.» (2)

İmam Nevevî özet olarak şöyle demiştir: "Bu hadiste güzel işlerde öncü olmaya teşvik vardır. Öncü olan kimseye kıyamete kadar bu ameli işleyen herkesin sevabı gibi sevap verilir. Kim doğru yola çağırırsa ona tabi olanların ecirleri gibi ona da ecir verilir. İster bu doğru yol onun başlattığı bir şey olsun, isterse de daha önceden davet edilen bir şey olsun ayındır. Bu doğru

---

(1) Bkz: Tuhfetu'l-Ahvezi 3/145.

(2) Müslim rivayet etmiştir. İlim Kitabı, İyi Bir İşe Öncülük Eden Kimse Babı Hadis No: (1017). Buradaki ilgili bölüm hadisin bir kısmıdır.

çola davet ediş, ilim, ibadet, edep ya da başka bir şey öğretmesi ile olabilir. Hiçbirisinin diğlerinden bir farkı yoktur. (1)

Başka bir yerde şöyle demiştir: "Bu hadiste hayırlara öncülük etmeye ve iyiliklerde çığır açmaya teşvik vardır. (2)

Bu rivayetin bir benzeri Ebu Mesûd el-Ensârî - radiyallahu anh-'dan rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir:

Bir adam Peygamber Efendimizin yanına gelerek:

"Bineğim helâk oldu. Beni taşıyacak bir binek hayvanı ver." dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-: «Bende yok.» diye cevap verir.

Başka bir adam: "Ya Rasûlallah! Ben, onu taşıyacak birine yönlendirebilirim." dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

---

(1) Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi 16/226

(2) Adı geçen eser 7/104.

«Haýra vesile olan kimseýe haýrı ýapan gibi ecir vardır.» (1)

«Ebdau bî»: Bineğim helâk oldu.

Bu hadiste haýra aracılık etmenin, buna dikkat çekmenin ve bunu ýapana destek olmanın fazileti beýan edilmiştir. Buna aracılık eden kimseýe bu işiliği ýapan kimse gibi ecir vardır (2).

*****

---

(1) Müslim rivayet etmiştir. İmaret Kitabı, Allah Yolunda Gaza Edene Yardım Etmenin Fazileti Babı.

(2) Nevevî Sahih-i Müslim Özet Şerhi 13/39.

Kaynaklar

-Tuhfetu'l-Ahvezi Şerhi Camii't-Tirmizi, Mubarek Fûrî,
3. Baskı Beyrut: Daru'l-Kitabi'l-Arabi, Hicri 1404 (Taş
baskı olan nüshanın fotokopisi).

Sünen-i İbn Mâce, Muhammed Fuât Abdalbaki
Tahkiki, Kahire: Daru'l-Hadis.

Sünen-i Tirmizî, Ahmed Muhammed Şakir,
Muhammed Fuât Abdalbaki, İbrahim Atve Tahkiki,
Kahire: Daru'l-Hadis (Fotokopi)

Sahih-i İbn Huzeyme, Tahkik, Talik ve Hadislerin
Tahriri Muhammed Mustafa el-Azamî'ye aittir - 2. Baskı-
Riyad: Tahkikli, Hicri 1401.

Sahih-i Buhârî, İstanbul, Mektebetu'l-İslamiyye;
Cidde, Mektebetu'l-İlm Dağıtımı, Hicri 1401.

(Fethu'l-Bârî) ile birlikte mevcut olan metin.

Sahih-i Camiu's-Sağir ve Ziyadatuhu; Muhammed
Nâsirüddin el-Elbânî -3. Baskı- Beyrut: Mektebetu'l-
İslamî, Hicri 1410.

Sahih-i Sünen İbn Mâce, Muhammed Nâsirüddin el-
Elbânî -2. Baskı- Beyrut: Mektebetu'l-İslamî; Riyad:

Mektebu't-Terbiyeti'l-Arabi Liduveli'l-Halîç, Hicri 1408.

Sahih-i Müslim -Beirut: Daru'l-Marife (İstanbul baskısı olan nüsha fotokopisi: Matbaatu'l-Âmira, Hicri 1334).

Beirut: Dar İbn Hazm, Hicri 1416.

Nevevî Sahih-i Müslim Şerhi - Riyad- Dâru'l-İftâ (Hicri 1349 Baskı Fotokopisi).

İbn Arabi el-Malikî'nin Âridatü'l Ahvezi Lişerhi Sahih-i Tirmizi- Beirut: Darul Kitabi'l-Arabi

Fethu'l-Bârî Bi-şerhi Sahih-i İmam Buhârî, Abdulaziz b. Abdullah b. Bâz aslını tashih ve tahkik ederek okumuş; bölüm, bab ve hadisleri Muhammed Fuât Abdalbaki numaralandırmış, Muhubbiddin el-Hatîb işraf etmiştir. -Riyad: Dâru'l-İftâ.

Beirut: Daru'l-Fikr, Hicri 1414 (Üstte Sahih-i Buhârî metni ile basılmıştır.)

Fadailu'l-A'mal, Muhammed Abdulvahid el-Makdisî, Mecdî Es-Seyyid İbrahim Tahkiki - Kahire: Mektebetu'l-Kur'an, Hicri 1407.

Mecmau'z-Zevâid ve Mebai'l-Fevâid, Ali b. Ebu

Bekir el-Heşemî, Bitahriri'l-Irakî ve İbn Hacer - Beyrut:
Müessesetu'l-Meârif, Hicri 1406.

Meârif Sünen: Sünen-i Tirmizî Şerhi, Muhammed
Yusuf el-Hüseyî el-Benûrî - Karaçi: Mektebetu'l-
Benûriye,

El-Mucemu'l Kebir, Süleyman b. Ahmed et-
Taberânî; Hamdi Abdülmecid es-Selefi tahkik ve
hadislerin tahririni yapmıştır, Hicri 1440.